

การท่องเที่ยว : ธุรกิจ หรือการอนุรักษ์?

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ มีอัตราการเจริญเติบโตสูง และประกอบด้วยธุรกิจต่างๆ มากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งล้วนแต่เป็นแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพหลายประเภทหลายระดับ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากสถิติการท่องเที่ยวโลกของสภาการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Travel & Tourism Council 1994 : 9) ระบุว่า ระหว่าง ค.ศ. 1994 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมประมาณ 204 ล้านคนทั่วโลก หรือคิดเป็นอัตราส่วนลูกจ้างในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : ลูกจ้างงานอื่นๆ = 1 : 9

การท่องเที่ยวคืออะไร คำตอบเป็นที่ทราบกันแพร่หลายแล้วว่าเป็นการเดินทางไปเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ แสวงหาความบันเทิง ความรู้ ความแปลกใหม่ ไปเยี่ยมญาติ เพื่อน พี่ น้อง ไปประชุม ไปไหว้พระ แสวงบุญ ไปติดต่อธุรกิจ หรือไปทำอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ การไปทำอะไรก็ได้นี้เป็นวัตถุประสงค์ที่กว้างขวางมาก สุดแล้วแต่ความต้องการและสถานะของนักท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวได้พยายามตอบสนองความต้องการและความพอใจของนักท่องเที่ยวโดยการศึกษาอย่างรอบคอบว่า นักท่องเที่ยว หรือผู้บริโภค หรือลูกค้าต้องการไปทำอะไร ที่ไหน เดินทางอย่างไร รับประทานอะไร และต้องการได้รับความสะดวกสบายที่น่าพึงพอใจอื่นๆ ในเรื่องอะไรอีกบ้าง

ธุรกิจการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่

1. ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง (Transportation)

- สายการบินไทยภายในประเทศ ระหว่างประเทศ
- เรือโดยสาร เรือสำราญ เรือยนต์ข้ามฟาก เรือเดินสมุทร
- รถโดยสารประจำทาง รถโค้ช รถยนต์ส่วนบุคคล รถเช่า รถยนต์รับจ้าง
- รถไฟ รถราง
- รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยาน
- ฯลฯ

ที่มา : อนุสาร อ.ส.ท. กันยายน 2537 หน้า 94

2. ธุรกิจที่พักแรม (Accommodation)

- โรงแรม โมเต็ล
- รีสอร์ท เพนชั่น บังกาโล
- คอนโดมิเนียม เกสเฮ้าส์ ห้องเช่า
- แคมป์ คาราวาน
- ห้องพักในเรือโดยสาร หรือในเรือสำราญ
- ฯลฯ

ที่มา : Thailand Incentive Convention and Exhibition Planning Guide 1994, p. 89

3. ธุรกิจภัตตาคารร้านอาหาร (Restaurants)

- ห้องอาหารภายในโรงแรม และในที่พักประเภทต่างๆ
- ร้านอาหารทั่วไป ร้านอาหารประจำชาติ
- ร้านอาหารจานด่วน (Fast Food Restaurant) แผงขายอาหารทั่วไป
- บาร์ คอกเทลเล้าจน์ ผับ สะแน็คบาร์
- ตู้ขายอาหารว่าง และเครื่องดื่มอัตโนมัติ
- การบริการอาหารในยานพาหนะ
- ฯลฯ

4. ธุรกิจสินค้าของที่ระลึก และสินค้าทั่วไป

- ของที่ระลึก ของขวัญ สินค้าหัตถกรรม เครื่องใช้ในบ้าน
- เครื่องประดับ สิ่งของตกแต่ง
- เสื้อผ้า ชุดเล่นกีฬา
- รองเท้า รองเท้ากีฬา
- อุปกรณ์กีฬา ทั้งจำหน่ายและให้เช่า
- หนังสือ คู่มือนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แผนที่ บัตรโปสการ์ด
- ร้านถ่ายรูป ร้านจำหน่ายฟิล์มถ่ายรูป
- ร้านขายยา คลินิก โรงพยาบาล
- ฯลฯ

ที่มา : อนุสาร อ.ส.ท. ตุลาคม 2538 หน้า 37

5. ธุรกิจกิจกรรมบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ ธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยว

- การแสดงดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ ละคร มหรสพ
- ภาพยนตร์ วิดีทัศน์
- พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ โรงละคร
- อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ สวนสนุก
- อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวัง วัด โบสถ์ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
- สถานที่เล่นกีฬา ล่าสัตว์ ตกปลา สนามกอล์ฟ ล่องแพ ขี่ช้าง
- ชายหาด ป่าธรรมชาติ การดำน้ำชมปะการัง
- สถานที่เล่นการพนัน คาสิโน
- ฯลฯ

ที่มา : อนุสาร อ.ส.ท. สิงหาคม 2538 หน้า 33

6. ธุรกิจการจัดนำเที่ยว

- ผู้ประกอบธุรกิจการจัดนำเที่ยว (Tour Operator)
 - นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในประเทศ (Inbound Tour)
 - นำนักท่องเที่ยวออกไปเที่ยวนอกประเทศ (Outbound Tour)
 - นำนักท่องเที่ยวเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tour)
- ตัวแทนจำหน่ายธุรกิจการเดินทางและท่องเที่ยว (Travel Agent)
 - ตัวแทนจำหน่ายตั๋วโดยสารพาหนะทุกประเภท
 - รับจองที่พัก พาหนะ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
 - Tour Operator จัด หรือจัดนำเที่ยวตามความต้องการของลูกค้า (Incentive
- บริการข่าวสาร ข้อมูลทุกชนิดทางด้านการเดินทางท่องเที่ยว

Tour)

- บริการจัดทำเอกสารที่สำคัญในการเดินทาง เอกสารการเงิน
- บริการจัดโปรแกรมการสัมมนา
- บริการรับเข้า-ส่งออกนักท่องเที่ยว (Transfer in - out)
- ฯลฯ
- มัคคุเทศก์ (Guide) หัวหน้าทัวร์ (Tour Leader)

7. ธุรกิจการเงินที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว

- บัตรบัตรเครดิต (Credit Cards)
- บริการรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Currency Exchange)
- บริการเช็คเดินทาง (Travellers Checks)
- บริการประกันการเดินทาง (Travel Insurance)

ธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมที่กล่าวมานี้ล้วนต้องการแรงงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นแรงงานในระดับปฏิบัติการ แรงงานในระดับเทคนิค หรือแรงงานในระดับบริหาร เช่น ธุรกิจที่พักแรม ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการจ้างงานมากที่สุด มีแรงงานในระดับปฏิบัติการ ได้แก่ พนักงานทำความสะอาด เสิร์ฟอาหาร ขนของ ประมาณ 70% แรงงานในระดับเทคนิค ได้แก่ พนักงานเก็บเงิน ผู้จัดการฝ่ายห้องพัก ห้องจัดเลี้ยง ประมาณ 25% และแรงงานในระดับบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการทั่วไป ผู้อำนวยการ ประมาณ 5% ส่วนธุรกิจอื่นๆ ที่มีการแข่งขันสูงในด้านการให้บริการจำเป็นต้องใช้พนักงานที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น ต้องการวิศวกร สถาปนิก นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย นักบัญชี การเงิน ตลอดจนนักกฎหมายที่ชำนาญเพื่อดูแลรักษาผลประโยชน์ของธุรกิจอย่างเต็มที่ ดังนั้นแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวจึงต้องการตั้งแต่ผู้มีความรู้และฝีมือขั้นต่ำ แรงงานในระดับชาวบ้านไปจนถึงผู้มีความรู้ระดับปริญญา และผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า ก่อให้เกิดการจ้างงาน และกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ในฐานะแรงงานระดับชาวบ้าน รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของครอบครัว วันหยุดสุดสัปดาห์เป็นช่วงเวลาที่ดีักักง่วนวยสำหรับการหารายได้ เป็นช่วงเวลาแห่งการรอคอยนักท่องเที่ยว เตรียมสินค้าและบริการไว้รองรับ แต่ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวมาจะทำอย่างไร สินค้าและบริการที่เตรียมไว้ก็สูญเปล่า เพราะการบริโภคการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ให้และผู้รับบริการมาอยู่พร้อมกันในสถานที่เดียวกันเท่านั้น ถ้านักท่องเที่ยวมาน้อยลงตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จะบอกว่าอุปสงค์ (Demand) ลดลง การจัดหาอุปทาน (Supply) เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวก็ลดลงไปด้วย ธุรกิจการท่องเที่ยวจะค่อยๆ ชบเซาลง นักท่องเที่ยวหันไปสนใจอุปทาน (สินค้าและบริการ) จากแหล่งท่องเที่ยวอื่นแทน ทำให้นักท่องเที่ยวจึงไม่มาและหันไปเที่ยวที่อื่นแทน สถานที่ท่องเที่ยว สินค้าและบริการของที่อื่นดีกว่าอย่างไรจึงดึงดูดใจนักท่องเที่ยวไปได้ ชาวบ้านเจ้าของท้องถิ่นเริ่มเรียกร้องอยากให้การท่องเที่ยวกลับมาเช่นเดิม ไม่อยากให้สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม มีน้ำเน่าเสีย

อีกต่อไป ผู้นำท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเริ่มให้ความสนใจหันกลับมาพิจารณาช่วยกันฟื้นฟูท้องถิ่นให้กลับมาอยู่ในความสนใจของตลาดท่องเที่ยวอีก แนวคิดในการ “อนุรักษ์” แหล่งท่องเที่ยวกลายเป็นนโยบายของรัฐ โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ด้วยเห็นความสำคัญและหวังผลให้การท่องเที่ยว “ยั่งยืน” ตลอดไป

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. **สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.**
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537, หน้า 7.

แนวความคิดหลักการพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนจาก The Rio Declaration of Environment and Development มีดังนี้ (World Tourism Organization 1995:10)

1. การท่องเที่ยวควรสงเคราะห์ ช่วยเหลือให้คนในท้องถิ่นได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข โดยผสมกลมกลืนกับธรรมชาติเป็นอย่างดี
2. การท่องเที่ยวควรจะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ การคุ้มครองป้องกัน และการปฏิสังขรณ์ระบบนิเวศของโลก
3. การท่องเที่ยวควรเป็นพื้นฐานนำไปสู่รูปแบบการผลิตและบริโภคสินค้าที่ยั่งยืนต่อไป
4. รัฐควรส่งเสริมให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่จะทำให้ธุรกิจบริการนักท่องเที่ยวต่างประเทศสามารถเข้ามาให้บริการได้โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน
5. การเดินทางและท่องเที่ยวสันติภาพการพัฒนาและการคุ้มครองป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
6. การคุ้มครองป้องกันสิ่งแวดล้อม ควรจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว
7. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการวางแผนในเรื่องสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว

8. รัฐควรเตือนให้ทราบถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีผลต่อนักท่องเที่ยว หรือพื้นที่การท่องเที่ยว

9. การท่องเที่ยวควรมีความสามารถในการสร้างงานให้แก่สตรี และประชาชนในท้องถิ่นให้เต็มที่มีมากที่สุด

10. การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรจะยอมรับและสนับสนุนความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และความสนใจของประชาชนในท้องถิ่น

11. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวควรเคารพกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด

แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับความก้าวหน้าและผลประโยชน์ของธุรกิจจะต้องใช้เวลายาวนานพอสมควรที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นผู้สร้างรายได้ เพิ่ม การจ้างงาน และกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นต่อไปอีก สำหรับประเทศไทย รัฐได้เห็นความสำคัญ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อผลของรายได้ให้แก่ท้องถิ่นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) สืบเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งมี ทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว “ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้.....พร้อมกับการรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว.....เพื่อก่อให้เกิดการ กระจายรายได้ในประเทศให้มากขึ้น โดย.....ภาครัฐและเอกชนในธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย รวมถึงการยกระดับคุณภาพและปริมาณของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว.....” และมีเป้าหมายใน การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ “.....โดยให้ประชาชน ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผน และการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และเกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและ สิ่งแวดล้อมโดยรวม” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2538)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.

กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537, หน้า 15.

บรรณานุกรม

World Travel & Tourism Council. **Travel and Tourism : Progress and Priorities.** Brussels : WTTC, 1994.

World Tourism Organization. "The Basic Principles of Sustainable Development" **WTO News**, 5 (October 1995) : 10.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 : กรอบแนวคิดการเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ด้านการท่องเที่ยว. ม.ป.ท., 2538 (ฉบับร่างอัดสำเนา)